

Razvoj poslovne in javne etike kot aspekt obvladovanja kriminalitete v poslovnem okolju

Dr. Igor Pribac

Filozofska fakulteta, Univerza v
Ljubljani

Poslovna etika

Poslovna etika lahko pomeni vsaj troje:

- je veda (< praktična etika < etika < filozofija), ki se ukvarja z določitvijo in uveljavitvijo etičnega ideala ravnanj akterjev v poslovnem svetu
- so vodila, ki si jih sama sebi zastavlja neka panoga poslovanja ali poslovni akter
- je empirična ocena etičnosti v javni sferi oz. etičnosti nosilcev javnega interesa (npr. etika podjetja x je visoka)

Javna etika

Javna etika lahko pomeni vsaj troje:

- javna etika je veda, ki izdeluje kriterije vrednotenja, ki naj usmerjajo javne izbire in odločitve. To izdelovanje kriterijev razume kot upravičevanje in to upravičevanje je tudi samo javno.
- je skupek kodeksov ravnanja in etičnih kodeksov posameznih skupin uradnih oseb.
- je empirična ocena etičnosti v javni sferi oz. etičnosti nosilcev javnega interesa (npr. etika javnih funkcionarjev je nizka)

Etizacija družbe

- kodeksi ravnanja oz. etični kodeksi področij dejavnosti in skupin
- oglaševanje lastne etičnosti
- nastajanje pojma javna etika
- čedalje pogostejše razpravljanje o etičnih vprašanjih v družbi in referendumsko odločanje o njih
- piščalkarji (whistleblowers)

Pluralnost etik

- pluralnost je v liberalnodemokratskih družbah legitimna
- človekove pravice legitimnosti pluralnosti etik ustvarjajo prostor z ločitvijo vere od države
- javna etika mora upoštevati to pluralnost (etičen ni samo, kdor se strinja z mojimi etičnimi načeli, temveč tudi, kdor se ravna po svojih in jih je pripravljen javno zagovarjati)

Etizacija in pravo

- v širšem pomenu je javna etika blizu ustavnopravnemu pristopu: ustvarjanje in oblikovanje javnosti
- v ožjem pomenu je javna etika nadstandard pravnemu standardu in velja za vse uradne osebe
- etizacija je proces družbenega uveljavljanja tega nadstandarda
- namesto formalne pravne sankcije etični nadstandard praviloma uveljavlja upravno in zlasti neformalno družbeno sankcijo

Odnos med poslovno in javno etiko

- Poslovna etika je lahko instrumentalen izraz poslovnega interesa podjetja ali posameznega poklicnega stanu (M. Friedman: etična dolžnost menedžerja je ustvarjati dobiček.)
- nekonfliktnost poslovne etike z javno etiko in pravnim redom ni zagotovljena
- Javnost poslovnih etik je dejavnik njihovega usklajevanja z javno etiko in ustavo
- Kdo sestavlja poslovne etike? Kdo je strokovnjak za etiko?
- Področne in stanovske etike bi nenehno morale biti predmet presoj s stališča javnega interesa/etike.

1. primer: odvetniški kodeks

8. člen

- Odvetnik naj pri svojem delu skrbi, da ohrani osebno čast in čast odvetniškega poklica. Tudi v življenju in delu, ko ne opravlja odvetniške dejavnosti, naj se varuje, da ne bi škodoval ugledu odvetništva.

2. primer: hipokratska prisega

- Svoje življenje bom namenil človečnosti.
- Obljubljam, da s svojimi ravnanji nikoli ne bom prizadel ugleda svojega stanu.
- Svoj poklic bom opravljal vestno in odgovorno.
- Najvišja zapoved pri mojem ravnanju bo ohranjanje in obnavljanje zdravja mojih varovancev.

Etizacija kot branik pred gospodarsko kriminaliteto

- Preprečitev ima prednost pred pregonom in ga ne izključuje
- Etizaciji bo uspelo usmerjati ljudi, ki niso zakrknjeni kriminalci.
- Etizacija lahko razširi razmik med kriminalom in tistimi, ki ga zavračajo.
- Ta razmik lahko zmanjša število kriminalnih dejanj in olajša njihovo zaznavanje ter pregon.